

ХАРАКТЕРИСТИКА ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ТА СТРУКТУРА ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Н.І. Антюхова. Характеристика творчої особистості та структура творчого потенціалу вчителя іноземної мови. У статті окреслено особистісні якості майбутнього спеціаліста, які фасилітують становлення творчого потенціалу фахівця. Описано елементи творчого потенціалу спеціаліста з огляду на результати порівняльного акмеологічного дослідження, проведеного Н.В. Кузьміною. Розкрито позитивні умови творчості вчителя. Охарактеризовано систему творчих якостей особистості, що виражає спрямованість суб'єкта на реалізацію творчої діяльності.

Також структуровано компоненти, виокремлені В.О. Моляко та Н.В. Кузьміною в структурі творчого потенціалу особистості, стосовно вчителя іноземних мов. Обґрунтовано доцільність введення до структури творчого потенціалу вчителя іноземних мов соціального компонента, описано його складові. Уточнено зміст понять "соціальна креативність" та "комунікативна компетентність" у структурі творчого потенціалу вчителя іноземних мов.

Ключові слова: творчість, творчий потенціал, структура особистості, соціальний компонент, соціальна креативність, комунікативна компетентність.

Н.И. Антюхова. Характеристика творческой личности и структура творческого потенциала будущего учителя иностранного языка. В статье определены личностные качества будущего специалиста, которые фасилитируют становление творческого потенциала специалиста. Описаны элементы творческого потенциала специалиста с учётом результатов сравнительного акмеологического исследования, проведённого Н.В. Кузьминой. Раскрыты положительные условия творчества учителя. Дана характеристика системе творческих качеств личности, которые определяют направленность субъекта на реализацию творческой деятельности.

Также структурированы компоненты, выделенные В.А. Моляко и Н.В. Кузьминой в структуре творческого потенциала личности, которые соответствуют учителю иностранных языков. Обоснована целесообразность введения в структуру творческого потенциала учителя иностранных языков социального компонента, описаны его составляющие. В статье уточнено содержание понятий "социальная креативность" и "коммуникативная компетентность" в структуре творческого потенциала учителя иностранных языков.

Ключевые слова: творчество, творческий потенциал, структура личности, социальный компонент, социальная креативность, коммуникативная компетентность.

Постановка проблеми. Аналіз наукової літератури з проблеми творчого потенціалу особистості дозволяє стверджувати, що як у вітчизняній, так і в зарубіжній психології з погляду сучасних уявлень творчий потенц-

іал постає як складне інтегральне явище, що об'єднує як інтелектуальні, так і особистісні (а в деяких концепціях – і соціальні) аспекти.

Незважаючи на те, що багато питань щодо формування творчого потенціалу особистості в цілому та творчого потенціалу педагога зокрема добре висвітлені в науковій літературі, однак структура творчого потенціалу вчителя іноземної мови залишилася поза увагою дослідників. Тому розкриття та аналіз саме цієї проблеми й стало метою нашої публікації.

Вихідні передумови. Інноваційна діяльність учителя, як правило, тлумачиться і як процес, і як результат творчої діяльності. Учителю має бути креативним, вирізнятися широтою інтересів і захопленість, багатим внутрішнім світом, чуйністю до проблем, сприйнятливостю до педагогічних нововведень, нонконформізмом, самостійністю, сміливістю тощо. Адже формування творчого потенціалу вчителя – це динамічний процес перетворення й саморозвитку особистості.

У сучасних концепціях інноваційного навчання студентів основними функціями такого навчання виокремлено наступні: свідомий аналіз професійної діяльності з урахуванням мотивів і диспозицій; проблематизація та конфліктизація дійсності – сприймання певних колізій та невідповідностей, які виникають у діяльності; критичне ставлення до нормативів; рефлексія та побудова системи смислів (смыслотворчість); відкритість педагогічному середовищу в цілому й професійним нововведенням зокрема; творче ставлення до навколишнього світу з метою його перетворення; вихід за межі нормативної заданості, сталості; прагнення до самореалізації, до втілення в професійній діяльності своїх намірів і життєвих цілей; суб'єктивування елементів змісту в значущий для особистості смисл.

Упровадження особистісно-зорієнтованого підходу в сучасному освітньому просторі та формування творчого потенціалу в цьому зв'язку значно акцентує увагу науковців на процесах самоуправління, саморозвитку, суб'єкт-суб'єктної активності та взаємодії, самоосвіти та ін. Спільним для всіх цих процесів є те, що сам учень має оцінювати та організовувати процес свого навчання, самоосвіти й розвитку, тобто той, хто навчається (в нашому випадку – студент) не стає, а від початку є суб'єктом пізнання.

Отже, зважаючи на актуальність проблеми, що аналізується в цій публікації, **завданнями** статті є:

1. Окреслити особистісні якості майбутнього спеціаліста, що фасилітують становлення творчого потенціалу фахівця.
2. Описати елементи творчого потенціалу спеціаліста з огляду на результати порівняльного акмеологічного дослідження, проведеного Н.В. Кузьміною.
3. Розкрити позитивні умови творчості вчителя.
4. Охарактеризувати систему творчих якостей особистості, що виражає спрямованість суб'єкта на реалізацію творчої діяльності.

5. Структурувати компоненти, виокремлені В.О. Моляко та Н.В. Кузьміною в структурі творчого потенціалу особистості, стосовно вчителя іноземних мов. Обґрунтувати доцільність введення до структури творчого потенціалу вчителя іноземних мов соціального компонента, описати його складові. Уточнити зміст понять "соціальна креативність" та "комунікативна компетентність" в структурі творчого потенціалу вчителя іноземних мов.

Виклад основного матеріалу. У процесі навчання студентів у ВНЗ викладачам, зазначає Т.Г. Браже [1, с. 90], слід застосовувати засоби підтримки майбутніх фахівців, які мають бути спрямовані на: а) загальну педагогічну підтримку всіх суб'єктів навчально-виховного процесу (уважне, привітне ставлення до студентів, заохочення їх до планування навчально-пізнавальної діяльності, створення ситуацій взаємонавчання, аналіз змісту навчання, проведення навчальних ігор, написання творчих робіт, оцінювання навчального та, зокрема, діалогічного спілкування і т.д.); б) індивідуально-особистісну підтримку (виявлення особистісних проблем студента, тактовна діагностика розвитку, вихованості й навченості, а також оцінка процесу розвитку кожного, ствердження необхідності педагогічної допомоги та підтримки залежно від індивідуальних особливостей студента та ін.).

Викладачі мають постійно звертати увагу на формування таких якостей майбутнього спеціаліста, як: вміння оцінювати зміст навчальної діяльності студентів не з огляду на вузькопредметні межі, а з урахуванням широкого освітнього простору, в якому можливим є реалізація особистісних потенціалів майбутнього фахівця; готовність до оволодіння педагогічними технологіями виховання та навчання як цілісною сукупністю процедур (дидактичних, психолого-педагогічних та ін.) залежно від потреб особистості; вміння розмірковувати про свої знання, цінності та ситуації морального вибору; бажання та готовність до проведення психолого-педагогічних досліджень; оволодіння основами педагогічної майстерності (зокрема, здатністю ефективно взаємодіяти з іншими людьми, рефлексувати і т.п.) [10, с. 75].

Досліджуючи структуру творчого потенціалу педагога, Н.В. Кузьміна [5] і В.А. Кан-Калік [4] наголошують на артистичності як головній якості творчого вчителя. Науковці зазначають, що багато вчителів соромляться демонструвати свої артистичні дані й не прагнуть розвивати їх у собі. Артистизм учителя, підкреслюють Н.В. Кузьміна й В.А. Кан-Калік, індукує творчість учнів. Йдеться не лише про зовнішні фактори (інтонація, міміка, жести, пози), хоча й вони мають неабияке значення для створення творчої атмосфери на уроці. Артистизм – це здатність перевтілення, миттєвої перебудови самого себе в нові образи, орієнтації в незнайомих ситуаціях і, найголовніше, вміння жити з урахуванням тих ідей, які вчитель пропагує на уроках [4, с. 34].

За результатами порівняльного акмеологічного дослідження Н.В. Кузьміна виокремила елементи творчого потенціалу спеціаліста:

1) індивідуальні якості (стать, вік, структура сім'ї, координати народження, стан здоров'я);

2) рівень продуктивності діяльності в розв'язанні творчих завдань (найвищий, високий, середній та ін.);

3) інтегративні схеми інформаційного самозабезпечення, рольової взаємодії, аналізу зворотного зв'язку в процесі розв'язання творчих завдань;

4) психологічні передумови продуктивного розв'язання творчих завдань (система відношень, настанов, цінностей, спрямованість та мотивація особистості);

5) здібності, структура компетентності;

6) когнітивні, емоційні та вольові якості суб'єкта в процесі розв'язання творчих завдань;

7) структури вмінь (гностичні, проектувальні, конструктивні, комунікативні, організаційні);

8) вплив контексту (професійного, непрофесійного, сімейного оточення);

9) соціальний вплив – оцінка, заохочення, підтримка, соціальна роль;

10) психологічна готовність до перебудови (реконструювання) діяльності в пошуках нових способів розв'язання творчих завдань (самооцінка, інтернальність, екстернальність, догматизм, інтуїція);

11) способи врахування системи обмежень та вимог до розв'язання творчих завдань, зумовлених професією та виробництвом;

12) способи врахування системи вимог та обмежень до розв'язання завдань, що зумовлюються моральними принципами [5, с. 46].

На деяких портретних рисах людини як суб'єкта творчості наголошує О.Н. Лук:

- прагнення студентів критично ставитися до викладачів та оцінювати навчальні програми (студенти самі вирішують, яким предметом і якою темою їм займатися);

- здатність до ігрової взаємодії з партнерами, прагнення навіть складні питання розв'язувати в гумористичній формі; при цьому в цієї людини є неабияке бажання почувати себе вільним від стереотипів, бути розкутим – і тоді студент відчуває впевненість у собі, демонструє почуття власної гідності, а також володіє ораторським мистецтвом;

- прагнення зосереджувати увагу на певному питанні;

- цитування першоджерел, посилання на статті в тлумачних, енциклопедичних словниках під час озвучування власних міркувань;

- прагнення виявляти дискусійні питання, проблеми там, де іншим людям вже все є зрозумілим, а також бажання сумніватися в загальноприйнятих істинах;

- прагнення оперувати не чітко визначеними поняттями [6, с. 40].

Є думка (І.П. Волков, І.Я. Грановська-Березна, В.М. Дружинін, О.Н. Лук), що можливість реалізації творчої активності великою мірою пов'язана з наявністю в педагога інтуїції. Інтуїція розглядається Є.Є. Щербаковою як здатність до досягнення істини шляхом безпосереднього її бачення без обґрунтування та доведення власних думок [11, с.10]. За В.М. Дружинінім, інтуїція – це "процес несвідомого розв'язання інтелектуальної задачі, який супроводжується переживанням людиною її "безумовної правильності" [11, с. 69].

Ми впевнені в тому, що накопичення майбутнім фахівцем досвіду, вивчення ним творчих напрацювань колег, гармонійний розвиток його особистості створюють передумови для розвитку інтуїції спеціаліста, що своєю чергою значно підвищує ймовірність прийняття ним творчих рішень.

У психолого-педагогічній літературі широко обговорюється питання про те, які ознаки особистості дозволяють вважати її творчою. Передусім, це здатності помічати та формулювати альтернативи, піддавати сумніву те, що на перший погляд здається очевидним, здатність уникати поверхових, неглибоких за змістом формулювань: вміння досягнути проблеми й водночас "відірватися" від реальності, вміння побачити перспективу (О.Н. Лук); відмова від орієнтації суто на авторитети; здатність побачити добре знайомий об'єкт з іншого боку, в новому контексті (Р.П. Скульський); відмова від абсолютно категоричних суджень; готовність розв'язувати нестандартні, невизначені проблеми та завдання (М.М. Поташник).

Інші автори відносять до ознак творчої особистості легкість асоціювання – здатність до швидкого переключення власних думок, здатність викликати в свідомості потрібні образи та створювати на їхній основі нові комбінації (С.А. Медник); здатність до висловлювання оцінювальних суджень і критичність мислення фахівця – вміння обрати одну з багатьох альтернатив для перевірки певного припущення, верифікації гіпотези, здатність до перенесення рішень з одного об'єкта на інший (Е.П. Торранс); готовність пам'яті оволодівати достатньо великим обсягом систематизованих знань, а також здатність до згоргання, компресії операцій, узагальнення інформації та несприймання неістотного (Х. Зіверт). До ознак творчості В.В. Давидов [3, с. 45] відносить здатність бачити передусім ціле, а потім – деталі, здатність до перенесення функції одного предмета на інший тощо.

У психолого-педагогічній літературі розкрито позитивні умови творчості вчителя. Зокрема, В.А. Кан-Калік, Н.В. Кузьміна та ін. [4; 5] вказують на часову "спресованість" творчості, коли між завданнями та способами їхнього розв'язання немає великих проміжків часу; узгодженість творчості вчителя з творчістю тих, хто навчається, а також інших вчителів; необхідність прогнозування результату творчої діяльності; атмосферу, наближену до умов публічного виступу; необхідність постійного співвідне-

сення стандартних педагогічних прийомів з нетиповими ситуаціями та ситуаціями когнітивного дисонансу.

Архітектоніку зрілої особистості зобразила Н.Ф. Вишнякова. Зокрема, науковець презентувала цю архітектоніку у вигляді айсберга, що складається з семи рівнів: ресурсна (підсвідома) сфера творчої зрілості; фізична зрілість; особистісна зрілість (ментальна, когнітивна); міжособистісна зрілість; професійна зрілість; креативна зрілість; духовна зрілість [2, с. 17].

Виходячи з того, що творчі можливості особистості реалізуються не лише в предметній діяльності, а й у самому житті, С.О. Сисоєва розробила та обґрунтувала систему творчих якостей особистості, що відбиває спрямованість суб'єкта на реалізацію творчої діяльності, а також висвітлює: характерологічні особливості індивіда, творчі уміння, індивідуальні особливості психічних процесів, які сприяють успіху в творчій діяльності й за рахунок яких людина здатна діяти як творчо-активний суб'єкт [9].

Так, *підсистема спрямованості* особистості вміщує позитивне уявлення індивіда про себе, творчий інтерес, допитливість, потяг до пошуку нової інформації. *Підсистема характерологічних особливостей* особистості охоплює сміливість, готовність до ризику, самостійність, ініціативність, упевненість у своїх силах та здібностях, цілеспрямованість, наполегливість. Підсистема творчих умінь характеризується проблемним баченням, здатністю до формулювання гіпотез, прагненням до здійснення дослідницької діяльності, вмінням аналізувати, інтегрувати та синтезувати інформацію, здатністю до суб'єкт-суб'єктного спілкування. *Підсистема індивідуальних особливостей психічних процесів індивіда* вміщує альтернативність і дивергентне мислення, самостійність сприймання, пошуково-перетворювальний стиль мислення.

Специфіку творчого потенціалу вчителя іноземних мов С.В. Хмельковська розглядає в домінуванні комунікативних здібностей як однієї зі складових особистості педагога. При цьому, на думку дослідниці, критеріями сформованості творчого потенціалу майбутнього вчителя іноземних мов постають: творчі здібності (комунікативні, дослідницькі, дидактичні, рефлексивні); творчі вміння (проблемне бачення, вміння аналізувати, інтегрувати, синтезувати, здатність до міжособистісного спілкування, фантазія); творче мислення (критичність, дивергентність, легкість асоціювання, творча уява); спрямованість на творчу діяльність (позитивне уявлення про себе, творчий інтерес, допитливість, потяг до нової інформації, до нестандартних дій тощо) [10, с. 168-169].

На нашу думку, обмеження творчого потенціалу вчителя іноземних мов лише комунікативними здібностями є занадто вузьким. Друге ж твердження С.В. Хмельковської, а саме виділені дослідницею критерії сформованості творчого потенціалу, взагалі суперечать першому висловлюванню, адже вміщують не лише комунікативні складові.

У науковій літературі виокремлюються умови й фактори, що впливають на розвиток творчого потенціалу майбутнього педагога, а саме ситуативні та особистісні фактори. До ситуативних факторів, що негативно впливають на розвиток творчого потенціалу, належать: ліміт часу; стресовий чи депресивний стан; стан підвищеної тривожності; бажання швидко знайти рішення; занадто сильна чи занадто слабка мотивація діяльності; наявність фіксованого настановлення на конкретний спосіб розв'язання завдання; невпевненість у своїх силах у результаті певних невдач; страх; підвищена самоцензура; спосіб формулювання умов завдання, що провокує суб'єкта до хибного способу його розв'язання та ін. [2; 9; 11]

До особистісних факторів, які досить негативно впливають на формування творчого потенціалу вчителя, відносять: конформізм; невпевненість у собі (часто спостерігається в людей з низькою самооцінкою) або ж занадто сильну неадекватну впевненість у собі (самовпевненість); емоційну пригніченість і домінування негативних емоцій; відсутність здатності до ризику; домінування мотивації уникнення невдачі над мотивацією прагнення до успіху; високу тривожність як особистісну рису; актуалізацію механізмів особистісного захисту та ін. [6; 8; 10]

Серед особистісних рис, що сприяють розвитку творчого потенціалу, виділяють наступні: впевненість у своїх силах; позитивне ставлення до навколишнього світу; здатність до ризику; відсутність конформності; добре розвинуте почуття гумору; наявність чітко виражених підсвідомих ідей (здатність людини бачити різноманітні за змістом сни, бути чутливою до інших людей, переживання феноменів синестезії та ін.); любов до фантазування і побудови планів на майбутнє тощо [4; 7; 11].

Динаміку творчого потенціалу суб'єкта В.О. Моляко бачить в організації, управлінні змістовою діяльністю свідомості за допомогою багаторівневої та розгалуженої диспозиційної системи, що проектується назовні через стратегії й пошуки мисленнєвої діяльності людини. До наукового обігу науковець вводить концептуальне поняття "*стратегіальна організація свідомості*". Останнє визначається взаємозв'язком зовнішніх і внутрішніх умов за принципом детермінізму. Функція такої організації – "впорядкувати зміст потоку свідомості, знайти в хаосі конкретні системи, спроектувати їх та змодельовати, орієнтуючись також на об'єктивні показники, що задаються всіма тими вимогами, які існують у реальності (у випадках технічних систем – це вимоги щодо структур та функцій технологій виготовлення та моделювання: економічні, ергономічні, художні, екологічні)" [7, с. 86].

У дослідженнях Н.Ф. Вишнякової, О.О. Глуховської, К.О. Гуськової, В.М. Дружиніна, В.А. Кан-Каліка, Н.В. Кузьміної, В.О. Моляко, Я.О. Пономарьова, С.О. Сисоєвої, Р.П. Скульського, С.В. Хмельковської та ін. у найбільш узагальненому вигляді творчий потенціал учителя вміщує на-

ступні складові: 1) потенційна складова; 2) мотиваційна складова; 3) когнітивна складова.

Спираючись на власні міркування про особливості діяльності вчителя іноземних мов, ми доповнили ці компоненти наступними складовими, виокремленими В.О. Моляко [7; 8] в структурі творчого потенціалу особистості, а саме:

- мотиваційний компонент (допитливість, потяг до створення нового, до пошуку й розв'язання проблем);
- емоційний компонент (здібності, нахили, емоційне ставлення, інтуїтивізм);
- вольовий компонент (наполегливість, систематичність у роботі, цілеспрямованість, рішучість, працелюбність, сміливе прийняття рішень; творча спрямованість на пошуки аналогій, комбінування, реконструювання, зміну варіантів, економність у рішеннях, використанні часу, засобів та ін.);
- інтелектуальний компонент (швидкість у засвоєнні нової інформації; схильність до постійних порівнянь, зіставлень, відбору; прояви загального інтелекту).

Також, спираючись на виокремлені Н.В. Кузьміною [5] складові творчого потенціалу вчителя, до інтелектуального компонента ми відносимо інтелектуальну креативність.

До структури творчого потенціалу майбутнього вчителя іноземних мов ми ввели п'ятий компонент, який назвали "*соціальним*". Він, на нашу думку, буде вміщувати виокремлені В.О. Моляко [7; 8] складові:

- інтереси, їхню спрямованість, частоту й систематичність проявів, домінування пізнавальних процесів;
- порівняно швидке та якісне оволодіння вміннями, навичками, прийомами, технікою праці, майстерністю виконання відповідних дій;
- здатність до реалізації власних стратегій і тактик у процесі розв'язання різних проблем, завдань, пошук виходу зі складних, нестандартних, екстремальних ситуацій.

Також соціальний компонент містить складові, виділені Н.В. Кузьміною [5]:

- психологічну готовність до реконструювання діяльності в пошуках нових способів розв'язання творчих завдань;
- способи врахування системи обмежень та вимог до розв'язання творчих завдань, зумовлених професією та виробництвом;
- способи врахування системи вимог та обмежень до розв'язання завдань з огляду на моральні принципи.

До *соціального компонента* ми віднесли складову "*соціальна креативність*" (до неї входять здатність до самоактуалізації, соціальна мотивація, комунікативна компетентність, комунікативна (вербальна й невербальна) сенситивність, поведінкова сенситивність, соціальна уява тощо).

Нами уточнено структуру *комунікативної компетентності* вчителя іноземної мови. Ми вважаємо, що комунікативна компетентність складається з лінгвістичної, соціолінгвістичної, стратегічної, соціальної та психологічної компетентностей. Так, під *лінгвістичною* компетентністю ми вважатимемо знання педагогом одиниць мови та здатність вміло оперувати ними; під *соціолінгвістичною* – здатність використовувати й перетворювати мовні форми відповідно до ситуацій спілкування зокрема та всього соціального контексту в цілому; під *стратегічною* – здатність використовувати комунікативні засоби для компенсації певних знань чи вмінь (зокрема й знань про партнерів та ситуації взаємодії, яких недостатньо фахівцеві для здійснення успішного спілкування); під *соціальною* – здатність встановлювати та підтримувати стосунки з людьми, вміння поставити себе на місце іншого та досягти успіху в ситуаціях, які склалися в суспільстві. *Психологічна компетентність* визначається нами як здатність майбутнього вчителя іноземної мови до оволодіння власне психологічними ресурсами в спілкуванні, врахування психологічних особливостей партнерів у спілкуванні.

Також, спираючись на дослідження Н.В. Кузьміної [5], до структури творчого потенціалу майбутнього вчителя іноземних мов ми ввели "*особистісний компонент*", який вміщує виокремлені Н.В. Кузьміною [5] складові: 1) індивідуальні якості; 2) структури вмінь.

Висновки й подальші перспективи досліджень. Отже, саме творчий потенціал особистості є тим фундаментом, який становить основу для ідеальних умов життя людини: особистість вільно демонструє свої почуття, здійснює незалежні вчинки, тобто є креативною в повному смислі цього слова. Більш детально структуру творчого потенціалу майбутнього вчителя іноземних мов буде описано в наступних наших публікаціях. Також спеціального емпіричного дослідження потребує перевірка всіх виокремлених складових у структурі творчого потенціалу педагога, і саме опису отриманих результатів будуть присвячені наші майбутні наукові доробки.

Список використаних джерел

1. Браже Т.Г. Развитие творческого потенциала учителя / Тереза Георгиевна Браже // Советская педагогика. – 1989. – № 8. – С. 89-93.
2. Вишнякова Н.Ф. Креативная психопедагогика / Наталия Фёдоровна Вишнякова. – Мн., 1995. – 238 с.
3. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения / Василий Васильевич Давыдов. – М. : Педагогика, 1986. – 239 с.
4. Кан-Калик В.А. Педагогическая деятельность как творческий процесс / Виктор Абрамович Кан-Калик. – Грозный : Прогресс, 1976. – 163 с.

5. Кузьмина Н.В. Творческий потенциал специалиста: Акмеологические проблемы развития / Нина Васильевна Кузьмина // Гуманизация образования. – 1995. – № 1. – С. 41-53.

6. Лук А.Н. Проблемы научного творчества / Александр Наумович Лук // Сб. аналитических обзоров : Серия Науковедение за рубежом. – М. : ИНИОН АН СССР, 1983. – 98 с.

7. Моляко В.А. Проблемы психологии творчества и разработка подхода к изучению одаренности / Валентин Алексеевич Моляко // Вопросы психологии. – 1994. – № 5. – С. 86-95.

8. Моляко В.О. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень : [монографія] / В.О. Моляко, О.Л. Музика / [за ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики]. – Житомир : Рута, 2006. – 320 с.

9. Сисоева С.О. Основи педагогічної творчості вчителя : [навч. посібн.] / Світлана Олександрівна Сисоева. – К. : ІСДОУ, 1994. – 112 с.

10. Хмельковська С.В. Формування творчого потенціалу майбутніх вчителів іноземних мов у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Світлана Володимирівна Хмельковська. – Херсон, 2005. – 221 с.

11. Щербакова Е.Е. Формирование педагогической креативности студента вуза в условиях профессиональной подготовки : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Евгения Евгеньевна Щербакова. – Нижний Новгород, 2000. – 223 с.

Spisok vykorystanykh dzherel

1. Brazhe T.G. Razvitie tvorcheskogo potentsiala uchitelya / Tereza Georgievna Brazhe // Sovetskaya pedagogika. – 1989. – № 8. – S. 89-93.

2. Vishnyakova N.F. Kreativnaya psixopedagogika / Nataliya Fyodorovna Vishnyakova. – Mn., 1995. – 238 s.

3. Davydov V.V. Problemy razvivayushhego obucheniya / Vasilij Vasil'evich Davydov. – M. : Pedagogika, 1986. – 239 s.

4. Kan-Kalik V.A. Pedagogicheskaya deyatel'nost' kak tvorcheskij process / Viktor Abramovich Kan-Kalik. – Groznyj : Progress, 1976. – 163 s.

5. Kuz'mina N.V. Tvorcheskij potencial specialista: Akmeologicheskie problemy razvitiya / Nina Vasil'evna Kuz'mina // Gumanizaciya obrazovaniya. – 1995. – № 1. – S. 41-53.

6. Luk A.N. Problemy nauchnogo tvorchestva / Aleksandr Naumovich Luk // Sb. analiticheskix obzorov : Seriya Naukovedenie za rubezhom. – M. : INION AN SSSR, 1983. – 98 s.

7. Molyako V.A. Problemy psixologii tvorchestva i razrabotka podxoda k izucheniyu odarennosti / Valentin Alekseevich Molyako // Voprosy psixologii. – 1994. – № 5. – S. 86-95.

8. Molyako V.O. Zdibnosti, tvorchist, obdarovanist: teoriya, metodika, rezultati doslidzhen : [monografiya] / V.O. Molyako, O.L. Muzika / [za red. V.O. Molyako, O.L. Muziki]. – Zhitomir : Ruta, 2006. – 320 s.

9. SisoEva S.O. Osnovi pedagogichnoyi tvorchosti vchitelya : [navch. posibn.] / Svitlana Oleksandrivna Sisoeva. – K. : ISDOU, 1994. – 112 s.

10. Hmelkovska S.V. Formuvannya tvorchogo potentsialu maybutnih vchiteliv inozemnih mov u protsesi fahovoyi pidgotovki : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Svitlana Volodimirivna Hmelkovska. – Herson, 2005. – 221 s.

11. Scherbakova E.E. Formirovanie pedagogicheskoy kreativnosti studenta vuza v usloviyah professionalnoy podgotovki : dis. ... kand. psihol. nauk : 19.00.07 / Evgeniya Evgenevna Scherbakova. – Nizhniy Novgorod, 2000. – 223 s.

N.I.Antyukhova. The characteristics of a creative person and a structure of a creative potential of a future teacher of a foreign language. The article describes and characterizes the directions of scientific researches in Psychology of Creativity in general and Psychology of a creative potential of the person in particular. The actuality of studying the problem of a creative potential of future specialists was justified. The article deals with the description of the person of a future specialist, the description which facilitate the development of a creative potential of a subject. The elements of a creative potential, taking into account the results of a comparative acmeological study conducted by N.V.Kuzmina, were described. Positive qualities of the creativity of a teacher were revealed. The system of creative qualities of a person which determine the direction of the subject for the implementation of creative activity were characterized.

The components in a structure of a person, which correspond to those indicated potentials, were described. The components distinguished by V.A.Molyako and N.V.Kuzmina in a model of a creative potential of a person according to a teacher of foreign languages were structured. It was justified including into the structure of a creative potential of a teacher of foreign languages a social component. Its substructures were described. It was clarified the meaning of "social creativity" and "communicative competence" in the structure of a creative potential of a teacher of foreign languages.

To the structure of social component of a creative potential we attribute the substructure "social creativity" (it contains the ability to self-actualization, social motivation, communicative competence, communicative (verbal and nonverbal) sensitivity, behavioral sensitivity, social imagination, etc.).

In the article it was specified the structure of communicative competence of a teacher of foreign languages. It was indicated that communicative competence consists of linguistic, sociolinguistic, strategic, social and psychological competencies.

To the structure of a creative potential of a future teacher of foreign languages we include "personal component", which contains the following substructures: 1) individual qualities; 2) the structures of skills.

Key words: creativity, a creative potential, the structure of the person, a social component, social creativity, communicative competence.

Отримано: 15.11.2015 p.